

АНАЛІЗ стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за січень-грудень 2016 року

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за січень-грудень 2016 року проведена Мінрегіоном відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики».

Оцінку здійснено за 25 показниками, що характеризують ситуацію за 6 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів (економічна ефективність, інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця, фінансова самодостатність, ефективність ринку праці, розвиток інфраструктури, відновлювана енергетика та енергоефективність) та проведено ранжування регіонів за кожним напрямом оцінки.

Особливістю розвитку регіонів у 2016 році є активізація економічної діяльності, зокрема, поступове відновлення роботи промислового комплексу, зростання активності у сфері будівництва, відновлення інвестиційної діяльності та покращення ситуації на ринку праці.

За підсумками січня-грудня 2016 року **в регіонах переважає тенденція зростання в ключових сферах розвитку**, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

збільшилися обсяги виробництва промислової продукції у 18 регіонах та в цілому по Україні на 2,8%;

відновлено позитивну динаміку у виробництві сільгосппродукції у 22 регіонах, і в цілому по Україні – на 6,1%;

нарощено обсяги виробництва будівельної продукції у 20 регіонах та в цілому по Україні – на 17,4%;

збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіональні економіки:
капітальні інвестиції зросли у 20 регіонах, і в цілому по Україні – на 18,0%;
прямі іноземні інвестиції (за січень-вересень 2016 року) зросли у 17 регіонах та в цілому по Україні – на 6,2%;

зросли доходи місцевих бюджетів в усіх регіонах від 38,5% у Дніпропетровській області до 60,5% у Чернівецькій, і в середньому по Україні на 50,7%, що дозволяє більш самостійно вирішувати місцеві проблеми розвитку;

вдалося покращити динаміку соціальних індикаторів:
реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах від 2,3% у Дніпропетровській області до 18,0% у Луганській, і в цілому по Україні – на 9,0%;

практично в усіх регіонах скорочуються обсяги заборгованості з виплати заробітної плати, а у 8 регіонах – зменшуються показники рівня безробіття населення.

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок «**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ**» включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку.

У січні-грудні 2016 року розвиток більшості регіонів за цим напрямком характеризувався відновленням позитивної динаміки промислового та сільськогосподарського виробництва, покращенням ситуації у будівельній галузі у більшості регіонів, а також уповільненням інфляційних процесів на споживчому ринку.

За підсумками 2016 року **обсяги промислового виробництва** в Україні **збільшилися на 2,8%** (за підсумками 2015 року промислове виробництво скоротилося на 13,0%).

Збільшення виробництва **спостерігалось у 18 регіонах** (у 2015 році – лише у 3 регіонах): від 0,1% у Полтавській до 20,3% у Кіровоградській областях. Також значно наростили обсяги промислового виробництва підприємства Миколаївської (+10,5%), Тернопільської (+10,3%) та Одеської (+9,2%) областей.

Позитивний показник динаміки розвитку промисловості по Україні у 2016 році в цілому, обумовлений, в першу чергу, динамічним нарощуванням виробництва споживчих товарів короткострокового використання (зростання на 4,4%) внаслідок розширення внутрішнього попиту, а також інвестиційних товарів (за основними промисловими групами обсяг виробництва інвестиційних товарів за 2016 рік збільшився на 1,7%), що підтримувалося високою активністю у сфері будівництва.

Зростання обсягів виробництва спостерігалось у всіх основних видах переробної промисловості. Так, у переробній промисловості обсяги виробництва продукції збільшилися у 21 регіоні (у 2015 році – лише у 4 регіонах), і в цілому по Україні на 4,3%, а саме:

у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів обсяги виробництва продукції збільшилися у 16 регіонах (у 2015 році – у 5 регіонах), по Україні – на 4,4%;

у металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування збільшення обсягів виробництва спостерігалось у 17 регіонах (у 2015 році – у 10 регіонах) і по Україні в цілому приріст склав +6,8%;

у машинобудуванні, крім ремонту і монтажу машин і устаткування позитивна динаміка виробництва продукції спостерігалась у 16 регіонах (у 2015 році – у 6 регіонах), по Україні виробництво зросло на 2,0%;

у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції нарощення обсягів виробництва за підсумками 2016 року відбулося у 8 регіонах (у 2015 році – у 5 регіонах), загальний приріст по Україні склав +1,1%;

у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції збільшення обсягів виробництва спостерігалось у 17 регіонах (у 2015 році – у 13 регіонах) по Україні приріст становив +8,5%;

у виробництві коксу, продуктів нафтоперероблення збільшилися обсяги виробництва Харківській (+20,2%), Донецькій (+15,4%), Запорізькій (+5,4%) та Дніпропетровській (+3,9%) областях, по Україні – приріст +8,7%;

у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності в цілому нарощення обсягів виробництва було зафіксовано в 16 регіонах, по Україні виробництво збільшилося на 2,0%;

у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів збільшення обсягів спостерігалось у 14 регіонах (у 2015 році також у 14 регіонах), по Україні зростання склало +2,2%;

у виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів збільшення обсягів виробництва відбулось у 6 регіонах (у 2015 році також у 6 регіонах), і по Україні – на 4,4%.

Також спостерігалось збільшення обсягів виробництва у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Так, обсяги збільшилися у 17 регіонах (у 2015 році – у 5 регіонах) та в цілому по Україні на 2,5%.

Разом з тим, за підсумками 2016 року було зафіксовано скорочення обсягів виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів. Спад обсягів виробництва спостерігався у 13 регіонах (за підсумками 2015 року – також у 13 регіонах), з найбільшим скороченням у Волинській (-29,5%) та Закарпатській (-20,0%) областях та в цілому по Україні на 0,2%.

В цілому обсяги виробництва промислової продукції зменшилися у 7 регіонах, з яких найбільше в Сумській (-8,8%), Івано-Франківській (-4,5%) та Чернівецькій і Запорізькій (-3,1%) областях.

Довідково: за інформацією Сумської облдержадміністрації загальний негативний результат галузі пов'язаний з тим, що провідні види промислової діяльності регіону (хімічна та добувна промисловість, машинобудування) не вийшли на рівень 2015 року та зменшили обсяги виробництва відповідно на 47,3%, 14,4% та 7,8%. Спад виробництва в хімічній промисловості пояснюється насиченістю внутрішнього ринку мінеральних добрив та зниженням цін на них на світових ринках (провідне підприємство хімічної галузі ПАТ «Сумхімпром» скоротило виробництво мінеральних добрив на 39,6%). Негативні тенденції добувної промисловості, зокрема, у сфері видобутку вуглеводнів, спостерігаються щорічно, що пов'язано з виснаженням родовищ, складною процедурою відведення земельних ділянок під видобуток, постійним зростанням рентних платежів, різкими коливаннями цін на нафту та нафтопродукти. Найбільший негативний вплив на розвиток галузі здійснили зовнішньо-торговельні обмеження з боку

Російської Федерації, що була головним торговельним партнером провідних машинобудівних підприємств, а також скорочення попиту суміжних галузей, у тому числі будівництва, розрив виробничо-збутових зв'язків з підприємствами, розташованими на сході України. Провідні машинобудівні підприємства області (ПАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання», ПАТ «Сумський завод «Насосенерго-маши», ТОВ «Мотордеталь-Конотоп») були зорієнтовані на зовнішні ринки, понад 90% виробленої продукції поставлялось на експорт, переважно – до Російської Федерації. На цей час їх потенціал на внутрішньому ринку залишається майже не задіяним.

За підсумками 2016 року спостерігалася позитивна динаміка по Україні **щодо обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** (+6,1%), проти скорочення на 4,8% у січні-грудні 2015 року.

За звітний період **обсяги виробництва продукції збільшилися у 22 регіонах** в межах від 0,2% в Дніпропетровській області до 17,5% у Вінницькій області. Обсяги виробництва також значно зросли в Житомирській (на 15,7%), Одеській (на 11,4%) та Київській (на 10,0%) областях.

Зменшення обсягу виробництва валової продукції за січень-грудень 2016 року в порівнянні з січнем-груднем 2015 року зафіксовано у 2 регіонах: Закарпатській (на 4,1%) та Запорізькій (на 1,6%) областях.

Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-грудень 2016 року по Україні дорівнював 19321 грн, що більше в порівнянні з відповідним показником 2015 року на 6,7%.

Найвищі показники обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-грудень 2016 року зафіксовано у Кіровоградській (33373 грн), Полтавській (31533 грн), Харківській (29773 грн), Сумській (29484 грн) та Дніпропетровській (28545 грн) областях.

У регіональному розрізі обсяг виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-грудень 2016 року в порівнянні з попереднім роком:

збільшено в 22 областях: Луганській (на 19,7 %), Вінницькій (на 18,6%), Житомирській (на 16,6%), Одеській (на 11,6%), Кіровоградській (на 10,4%), Київській (на 9,8%), Миколаївській (на 9,5%), Хмельницькій (на 8,6%), Донецькій (на 7,9%) Харківській (на 7,2%), Чернігівській (на 6,1%), Сумській (на 5,6%), Тернопільській (на 5,1%), Рівненській (на 4,7%), Полтавській (на 4,2%), Черкаській (на 3,2%), Херсонській (на 2,3%), Волинській (на 2,1%), Львівській (на 2,0%), Івано-Франківській (на 1,8%), Чернівецькій (на 1,2%) та Дніпропетровській (на 0,8%);

зменшено у 2 областях у Закарпатській (на 4,1%) та Запорізькій (на 0,7%).

За підсумками січня-грудня 2016 року у 20 регіонах вдалося подолати негативну тенденцію попереднього року щодо скорочення обсягу **виробництва**

будівельної продукції, і в цілому по Україні приріст склав 17,4% (у січні-грудні 2015 року – зменшення на 12,3 %).

В розрізі регіонів найкращі показники зростання обсягу будівельної продукції зафіксовано у Вінницькій (+ 43,2%), Житомирській (+ 39,0%), Одеській (+ 33,8%), Київській (+ 33,0%) та Харківській (+ 31,1%) областях.

Водночас, за підсумками січня-грудня 2016 року у 4 регіонах зафіксовано негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції, а саме: у Рівненській (-16,3%), Полтавській (-8,5%), Запорізькій (-1,2%), та Чернівецькій (-0,5%) областях.

Довідково: за інформацією Рівненської облдержадміністрації погіршення динаміки у будівництві спричинене скороченням порівняно з січнем-груднем 2015 року більше, ніж у 30 разів обсягу робіт, виконаних представництвом «ТодініКонструкціоніДженералі» (підприємство спеціалізується на будівництві автодоріг).

У грудні 2016 року по відношенню до грудня 2015 року **ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах характеризувалася зростанням цін**. Так, середній індекс споживчих цін по Україні становив 112,4%. У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 110,0% у Вінницькій до 114,2% відповідно у Полтавській та Сумській областях.

В цілому у грудні 2016 року по відношенню до грудня 2015 року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива: від +36,3% у Закарпатській області до +54,0% у м. Київ (по Україні ціни зросли на 47,2%);

алкогольні напої, тютюнові вироби: від +18,4 у м. Київ до +26,5% у Чернігівській областях (по Україні – на 22,5%);

освіту: від +4,2% у Київській до +23,4% у Луганській областях (по Україні – на 13,7%);

транспорт: від +8,5% у Полтавській до +15,6% в Одеській областях (по Україні – на 11,4%);

ресторани та готелі: від +4,3 % у Київській до +17,2% у Херсонській областях (по Україні – на 11,0%);

охорону здоров'я: від +1,8% у Вінницькій до +12,7% у Чернігівській областях (по Україні – на 7,8%);

одяг і взуття: від +0,4% у Херсонській до +16,4% у Закарпатській областях (по Україні – на 5,5%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 13,4%), Запорізькій (на 0,6%) областях та м. Київ (на 1,0%);

відпочинок і культуру: від +0,1% у Полтавській до +9,2% в Івано-Франківській областях (по Україні – на 4,5%). Зниження цін у сфері відпочинку і

культури відбулося у Київській (на 4,1%), Чернігівській (на 1,5%), Вінницькій (на 0,8%) областях. У Волинській області ціни залишилися на рівні грудня 2015 року;

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла: від +0,5% у Черкаській до +9,0% у Львівській областях (по Україні – на 4,2%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 4,2%). У Київській області ціни залишилися на рівні грудня 2015 року;

зв'язок: від +2,2% у Кіровоградській області до +7,3% у м. Київ (по Україні – на 4,0%);

продукти харчування та безалкогольні напої: від +0,2% у Донецькій до +6,4% у Херсонській областях (по Україні – на 3,3%).

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У 2016 році відновлено позитивну тенденцію щодо залучення інвестиційних ресурсів.

Подальша активізація інвестиційної діяльності у 2016 році в умовах посилення позитивних тенденцій у фінансовій сфері виробників продукції більшості видів економічної діяльності, розширення державної підтримки на тлі збереження макрофінансової стабільності, поживлення виробничої діяльності, продовження процесів реформування економіки забезпечила формування прискореної динаміки капітальних інвестицій за підсумком 2016 року. В той же час розвиток інвестиційної сфери обмежувало повільне відновлення сектору кредитування.

За підсумками 2016 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно майже 326,2 млрд. грн. капітальних інвестицій. **Індекс капітальних інвестицій** за звітний період становив **118,0%** проти 98,3% у січні-грудні 2015 року.

Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалася у **20 регіонах** (у січні-грудні 2015 року – у 18 регіонах): від +2,5% у Вінницькій до понад у 1,6 раза в Одеській областях.

Довідково: за інформацією Одеської облдержадміністрації головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 70,9% усіх коштів. Частка залучених та запозичених коштів, зокрема кредитів банків і коштів іноземних інвесторів, становила 6,1%. За рахунок державного та місцевого бюджетів освоєно 14,1% усіх вкладень. Частка коштів населення на будівництво житла становила 8,7%. Найбільші обсяги капітальних інвестицій освоєно в галузях: транспорт, складське господарство, поштова, кур'єрська діяльність – 3281,5 млн. грн. (21,9%); промисловість – 2614,6 млн. грн. (17,4%); сільське, лісове

та рибне господарство – 2393,8 млн. грн. (16,0%); будівництво – 2060,1 млн. грн. (13,7%); державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 1598,7 млн. грн. (10,7%); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 877,4 млн. грн. (5,9%); операції з нерухомим майном – 778,1 млн. грн. (5,2%). Найвагомішу частку капітальних інвестицій за видами активів у 2016 році спрямовано в матеріальні активи – 14684,9 млн. грн. (98,0% загального обсягу), у тому числі у машини, обладнання та інвентар – 38,3% усіх інвестицій, нежитлові будівлі – 20,5%, інженерні споруди – 15,6%.

Зменшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось у Івано-Франківській (на 34,7%), Чернівецькій (на 14,1%), Рівненській (на 8,8%), Закарпатській (на 6,1%) та Волинській (на 2,5%) областях.

За інформацією Івано-Франківської облдержадміністрації спад капітальних інвестицій за підсумками року відбувся у галузях будівництва, сільського господарства, оптової та роздрібною торгівлі. Значне скорочення обсягу освоєння капітальних інвестицій відбулося у: ТОВ «Аграрна приватна перспектива», ТОВ «Імперово-Фудс», ТОВ «Спецагропроект», ТОВ «Європа-Транс ЛТД», ТОВ «Даноша», ПП «Гаразд України Буд», ПП «Вамбуд», ТОВ «Щедроті землі». Обсяг зменшення капітальних інвестицій по цих підприємствах перевищив 3 млрд. гривень. Також зниження загального обсягу капітальних інвестицій області спричинене зменшенням обсягу вкладень у будівництво житлових будівель.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 7467,9 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу зменшилася проти 2015 року (34,8 раза) і склала 26,1 раза (максимальне значення у 2016 році спостерігалось у м. Києві – 32922,5 грн., мінімальне у Луганській області – 1257,8 гривень).

У січні-вересні 2016 року обсяг **прямих іноземних інвестицій** (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, збільшився з початку поточного року на 6,2% або 2617,6 млн. дол. США, і станом на 01.10.2016 з початку інвестування їх загальний обсяг склав майже 45,2 млрд. дол. США.

Довідково: дані за показником щодо обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), наведено за січень-вересень 2016 року на підставі листа Держстату від 15.02.2017 № 10.3-14/29-17.

Позитивна динаміка спостерігалася у 17 регіонах (у січні-вересні 2015 року – у всіх регіонах відбувалося падіння). Варіація приросту серед регіонів склала від 0,1% у Черкаській області до 11,7% у м. Київ.

Найбільше зростання (в абсолютному виразі) обсягу прямих іноземних інвестицій відбулося у м. Київ (+2577,0 млн. дол. США), Харківській (+94,8 млн. дол. США) та Київській (+26,2 млн. дол. США) областях.

Іноземні інвестиції зменшилися у 8 регіонах: Луганській (на 10,6%), Херсонській (на 2,4%), Рівненській (на 2,3%), Донецькій (на 2,2%), Запорізькій і

Сумській (на 1,7% у кожній), Дніпропетровській (на 0,8%) та Волинській (на 0,3%) областях.

Станом на 01.10.2016 обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення в середньому по Україні становить 1058,0 дол. США. Територіальна диспропорція за цим показником збільшилася проти початку 2016 року (166,3 раза) і склала 172,9 раза (максимальне значення обсягу прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення спостерігалось у м. Києві і становило 8623,5 дол. США, мінімальне – у Тернопільській області, яке становило 49,9 дол. США).

Не зважаючи на поступове уповільнення темпів зменшення експортних операцій по відношенню до 2015 року, динаміка експорту товарів за підсумками 2016 року залишилася негативною. Так, **експорт товарів скоротився** в цілому по Україні на 4,6% (у 2015 році зменшення склало 29,3%).

Серед регіонів негативна динаміка експорту за підсумками 2016 року спостерігалася у 14 регіонах (у 2015 році – в усіх регіонах крім Вінницької області). Найбільше скорочення товарних експортних операцій відбулося у Чернігівській (на 22,6%), Харківській (на 22,2%), Запорізькій (на 21,9%) та Хмельницькій (на 21,7%) областях.

За підсумками минулого року обсяг імпортованих товарів в Україну перевищував річний показник 2015 року на 4,6%.

Нарощення обсягів імпорту товарів відбулося у 22 регіонах: від +4,2% у Тернопільській до майже у 1,8 раза у Волинській областях.

Спад імпортних закупівель спостерігався у Полтавській (-16,8%), Запорізькій (-8,4%), Донецькій (-7,7%) та областях.

Напряом **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 3 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів та стан погашення податкового боргу.

Розпочата два роки тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У 2016 році **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників 2015 року в усіх регіонах, в межах від 38,5% у Дніпропетровській області до 60,5% в Чернівецькій області, і в середньому по Україні показник приросту склав 50,7% (у 2015 році – 43,9%).

Окрім Чернівецької області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Львівській (+59,3%), Одеській (+58,6%) та Запорізькій (+58,5%) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів** у розрахунку на одну особу населення регіону, за січень-грудень 2016 року зафіксовано у м. Києві (9,1 тис. грн), Дніпропетровській (5,2 тис. грн.), Київській (4,8 тис. грн.) та Запорізькій (4,6 тис. грн.) областях, а найменший - у Тернопільській області (2,2 тис. грн.).

Водночас, спостерігається подальше зростання податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків у всіх регіонах, крім Харківської області (скорочення на 7,2%).

Так, якщо у січні-грудні 2015 року зростання боргу мало місце у 21 регіону, і в цілому по Україні становило 34,4%, то за підсумками січня-грудня 2016 року загальний обсяг податкового боргу зріс у 24 регіонах, в межах від 4,3% у Луганській області до у 3,2% раз у Тернопільській області, і в цілому по Україні на 38,3%.

Напрямок «**ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ**» включає 4 показники, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати.

Довідково: показник щодо обсягу заборгованості населення за спожиті житлово-комунальні послуги виключено з переліку показників оцінки на підставі листа Держстату від 13.06.2016 № 10.3-15/107-16.

За підсумками січня-вересня 2016 року **рівень безробіття населення** у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 9,2%, що на 0,2 в.п. вище, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Позитивні тенденції щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками 2015 року) мали місце у 8 регіонах: Сумській (на 1,0 в. п.), Хмельницькій (на 0,9 в.п.), Харківській (на 0,8 в.п.), Львівській та Чернівецькій (на 0,6 в.п.), Тернопільській (на 0,4 в.п.), Житомирській (на 0,2 в. п.) областях та м. Києві (на 0,4 в.п.).

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (6,1%, 1 місце), Одеській (6,5%, 3 місце), Київській (6,7 %, 4 місце), Львівській (7,7%, 5 місце) областях та м. Києві (6,4%, 2 місце), а найвищий – у Луганській (16,1%, 25 місце), Донецькій (14,0%, 24 місце), Полтавській (12,8%, 23 місце) Кіровоградській (12,5%, 22 місце) та Херсонській (11,5%, 21 місце) областях.

Рівень зайнятості населення зменшився на 0,4 в.п, і за підсумками січня-вересня 2016 року цей показник в середньому по країні склав 56,5 % (у січні-вересні 2015 року – 56,9%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (62,5%, 1 місце), Харківській (59,8%, 2 місце), Дніпропетровській (59,1%, 3 місце), Київській (57,9%, 4 місце) та Миколаївській (57,8%, 5 місце) областях, а найнижчий у Донецькій (50,2%, 25 місце), Волинській (51,2%, 24 місце), Тернопільській (52,5%, 23 місце), Полтавській та Кіровоградській (53,0%, 21-22 місця) областях.

Протягом 2016 року номінальна заробітна плата зростала швидше, ніж ціни в Україні. Так, у січні-грудні 2016 року **реальна заробітна плата** зросла на 9,0% (у січні-грудні 2015 року спостерігалася скорочення на 20,2%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалося в межах від 2,3% у Дніпропетровській області до 18,0% у Луганській області.

Крім Луганської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Херсонській (на 12,7%, 3 місце), Закарпатській (на 12,6%, 4 місце), Київській (на 12,1%, 5 місце) областях та м. Києві (на 14,3%, 2 місце).

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати до фонду оплати праці за грудень 2016 року було меншим, ніж у грудні 2015 року, і станом на 1 січня 2017 року становило 3,4% (на 1 січня 2016 року – 4,4%).

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками грудня 2015 року) мало місце у 17 регіонах, і найнижче значення цього показника зафіксовано у Хмельницькій (0,2%, 1 місце), Закарпатській та Чернівецькій (0,3%, 2-3 місця), Волинській, Житомирській, Івано-Франківській та Рівненській (0,5%, 4-7 місця) областях.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; не відшкодування з державного бюджету податку на додану вартість.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 3 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва та обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту.

За підсумками 2016 року, порівняно з 2015 роком, спостерігалось скорочення на 15,2 % **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у 2015 році – зростання на 13,4%).

Скорочення обсягу будівництва житла спостерігалось у 20 регіонах, з них найбільше у Луганській (-68,2%), Кіровоградській (-54,2%), Тернопільській (-51,1%), Полтавській (- 48,6%) та Чернігівській (-44,3 %) областях.

Водночас, позитивна динаміка збільшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 5 регіонах (у 2015 році у 18 регіонах), а саме: в Донецькій (+32,6%), Харківській (+22,4%), Волинській (+10,6%), Київській (+10,5%) та Запорізькій (+ 6,7%) областях.

Оцінка **обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом** у регіональному розрізі свідчить про збільшення у 2016 році обсягів перевезень у східних областях України.

Зокрема, значно зросли показники перевезень в Луганській (на 66,1%), Донецькій (на 21,2%), Запорізькій (на 15,7%) областях та м. Києві (на 27,8%).

Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 13 регіонах України. Найбільше показники знизились у Сумській (на 31,6%), Чернігівській (на 16,7%), Миколаївській (на 12,8%) та Київській (на 11,1%) областях.

Напряом **«ВІДНОВЛЮВАНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 3 показники, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх трьох років.

За підсумками січня-грудня 2016 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зросла до 67,6% проти 48,1% у січні-грудні 2015 року.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії мало м. Київ (92,5%, 1 місце). Крім столиці, високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітнього періоду зафіксовано у Дніпропетровській (89,0%, 2 місце), Миколаївській (87,6%, 3 місце), Львівській (83,4 %, 4 місце), Запорізькій (79,1%, 5 місце) областях, а найнижчий у Тернопільській (9,1%, 24 місце), Луганській (15,4%, 23 місце), Полтавській (34,6%, 22 місце), Донецькій (39,0%, 21 місце) та Волинській (43,8%, 20 місце) областях.

За підсумками січня-грудня 2016 року найкращі показники щодо **частки сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону** зафіксовано у Волинській (21,7%, 1 місце), Харківській (19,4%, 2 місце), Рівненській (17,0%, 3 місце), Дніпропетровській (15,7%, 4 місце) та Тернопільській (15,1%, 5 місце) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 9,3%.

Найнижче значення такого показника спостерігалось у Донецькій (0,3%, 25 місце), Одеській (0,4%, 24 місце), Луганській (1,8%, 23 місце), Черкаській (2,8%, 21 місце) та м. Києві (1,5%, 23 місце).

Протягом останніх двох років в Україні постійно проводились інформаційно-роз'яснювальні заходи з популяризації механізмів **компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків**. Метою їх було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками січня-грудня 2016 року лідером за показником «**Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону**» є Сумська область – 2,359%, і в середньому по країні цей показник склав 0,786%. Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів

підтримки заходів з енергоефективності, крім Сумської області, мали 15 регіонів, від 0,789 у Київській до 1,870% у Рівненській.

III. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-грудень 2016 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів;

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників;

3. Забезпечити під час проведення конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку у 2017-2018 роках, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. За участю відповідних місцевих рад опрацювати питання щодо: включення до проектів обласних бюджетів на 2017 рік коштів для фінансування обласних програм відшкодування частини вартості кредитів населення, ОСББ/ЖБК на впровадження енергоефективних заходів;

розширення практики запровадження програм відшкодування частини вартості кредитів, залучених населенням та ОСББ/ЖБК на впровадження енергоефективних заходів на рівні районів та міст обласних центрів та обласного значення;

активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації державної програми енергоефективності житлових будинків та місцевих програм серед населення із залученням регіональних та місцевих друкованих та електронних засобів масових інформації.

Держенергоефективності

1. Опрацювати питання запровадження порядку і методики розрахунку показника енергоємності валового регіонального продукту та подати Мінрегіону відповідні пропозиції щодо розгляду цього питання під час чергового засідання

Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку у II кварталі 2017 року.

2. Активізувати роботу з методичного забезпечення роботи механізмів енергосервісу в бюджетній сфері та організації проведення моніторингу та оцінки показника щодо частки бюджетних установ регіону, щодо яких у звітному періоді було укладено енергосервісні договори, до загальної кількості бюджетних установ регіону.

3. Забезпечити проведення тематичних популяризаційних заходів та інформаційно-роз'яснювальної кампанії в регіонах України щодо механізмів запровадження енергосервісних договорів.

Мінінфраструктури

Спільно з іншими центральними органами виконавчої влади, обласними та Київською міською держадміністрацією опрацювати питання запровадження оцінки розвитку регіональної інфраструктури на підставі показника інтегральної транспортної доступності та подати Мінрегіону відповідні пропозиції щодо розгляду цього питання під час чергового засідання Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку у II кварталі 2017 року.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-грудень 2016 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань;

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

започаткування виїзних днів-приймалень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в регіонах з відвідуванням окремих районів та міст, розглядом заяв та скарг, прийомом громадян;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження;

3. Під час формування пропозицій до проекту закону України «Про внесення змін до Державного бюджету України на 2017 рік» передбачати фінансування галузевих програм і проектів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності регіонів, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища;

4. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.
